

Ja, maar mogen we wel even vangen...

(vrij naar Rijk de Gooijer)

Onderzoek naar de mogelijke financiële gevolgen van het van rechtswege eindigen van exclusieve contracten van de Rijksoverheid bij het faciliteren van hergebruik van overheidsinformatie

Den Haag, 29 januari 2006
ZENC BV
Lisette Heijma, Salima Mahyou en Marc de Vries

Index

MANAGEMENTSAMENVATTING.....	3
1. INLEIDING.....	5
1.1 ACHTERGROND.....	5
1.2 ONDERZOEKSVRAGEN.....	5
1.3 GEVOLGDE AANPAK.....	5
1.4 STRUCTURERING VAN DE RAPPORTAGE.....	7
2. DE GRONDSLAGEN VOOR EN RISICO'S VAN AANSPRAKELIJKHEID.....	8
2.1 INLEIDENDE OPMERKINGEN.....	8
2.2 GRONDSLAGEN VOOR AANSPRAKELIJKHEID.....	8
2.3 CONCLUSIE.....	11
3. UITKOMSTEN VAN HET ONDERZOEK.....	12
3.1 INLEIDENDE OPMERKINGEN.....	12
3.2 UITKOMSTEN VAN DE ENQUÊTE.....	12
3.3 NADERE BESTUDERING VAN AANGETROFFEN EXCLUSIEVE CONTRACTEN.....	13
4. AFSLUITENDE OPMERKINGEN.....	19
4.1 FINANCIËLE RISICO'S BIJ BEËINDIGING AANGETROFFEN CONTRACTEN.....	19
4.2 DE MOGELIJKERWIJS NIET AFGEDEKTE GEVALLEN.....	19
BIJLAGE 1: VERZONDEN VRAGENLIJST EN HET BEGELEIDEND SCHRIJVEN.....	21
BIJLAGE 2: OVERZICHT MOGELIJKE CASUS BEËINDIGING VAN EXCLUSIEVE CONTRACTEN.....	23
BIJLAGE 3: RELEVANTE ARTIKELEN IN AANGETROFFEN EXCLUSIEVE OVEREENKOMSTEN.....	24

Managementsamenvatting

Kern van het onderzoek

Waar gaat deze rapportage over? Het geeft antwoord op twee vragen.

1. In welke mate bedient de Rijksoverheid zich van exclusieve contracten bij het vormgeven van hergebruik en hoe verhouden deze zich tot het verbod *casu quo* de restricties verwoord in de Europese Richtlijn 2003/98/EG inzake het hergebruik van overheidsinformatie (de ‘Richtlijn’)?
2. Wat zijn de eventuele financiële gevolgen van het, uit hoofde van de Richtlijn, van rechtswege vervallen van deze contracten?

Algemeen beeld

Over het geheel genomen lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de kans dat de implementatie van de Richtlijn, meer in het bijzonder de gevolgen van het van rechtswege komen te vervallen van exclusieve overeenkomsten, geen grote financiële gevolgen zullen hebben voor de Staat en wel om drie redenen.

1. In de eerste plaats is de kans klein dat de Staat met succes aansprakelijk gesteld zal worden. De onrechtmatigheid, en de aansprakelijkheid die daaruit voortvloeit, zal namelijk gebaseerd moeten worden op artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM. Kijkend naar de jurisprudentie rond dit artikel zal een rechter niet snel tot aansprakelijkheid willen besluiten nu het niet gaat om ontneming, maar slechts om regulering van (eigendoms)rechten en deze regulering slechts dan onrechtmatig is indien hierbij geen zogenaamde *fair balance* in acht is genomen. De ruime uitfaseringstermijn – we hebben nog bijna 2 jaar – en voorts de voorzienbaarheid spelen daarbij een belangrijke rol. Nu in Nederland de Richtlijn al jaren bekend is en bovendien de discussie over marktoptreden door de overheid al bijna 10 jaar onderwerp van gesprek is – Markt en Overheid – lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de wederpartij van het contractsluitende overheidsorgaan dit had kunnen zien aankomen.
2. In de tweede plaats, zo er al sprake zou zijn van aansprakelijkheid, lijkt op grond van de in het kader van dit onderzoek uitgevoerde steekproef het aantal exclusieve overeenkomsten niet groot te zijn. Op de 48 organisaties die wij benaderd hebben (waarvan er 47 reageerden), hebben wij er een viertal aangetroffen. Daarbij moet opgemerkt worden dat wij bij de selectie van te benaderen organisaties specifiek gezocht hebben naar centrale overheidsorganen die mogelijkterwils op potentieel waardevolle informatie zouden kunnen zitten (met name grote elektronische bestanden). Met andere woorden: ondanks het geringe aantal benaderde overheidsorganen (op de totale populatie waarop de wet van toepassing zal zijn), kan men er met een grote mate van zekerheid vanuit gaan dat met dit onderzoek het leeuwendeel van mogelijke probleemgevallen afgedekt wordt.
3. In de derde plaats – zo blijkt uit bestudering van de aangetroffen exclusieve overeenkomsten – bieden de overeenkomsten voldoende ruimte om deze tijdig contractueel te beëindigen, in lijn met het wetsvoorstel. Zo is bij geen van de aangetroffen exclusieve contracten sprake van een problematische uitfasering. Slechts bij het nieuwe stelsel dat de RDW zal gaan invoeren en bij de overeenkomst van LNV betreffende de Rode Gids, zou een beroep op artikel 1

EP (technisch) mogelijk zijn. De slaagkans lijkt evenwel erg klein (zie nummer 2 hierboven).

Aanbevelingen

Kort en goed: geconstateerd kan worden dat er geen enkele reden is voor paniek want de kans is zeer gering dat de overheid financieel nadeel zal ondervinden als gevolg van de beëindiging van rechtswege. Niettemin lijkt het raadzaam een drietal initiatieven te ontplooiën.

1. In de eerste plaats zij erop gewezen dat het bereik van dit onderzoek beperkt is: het dekt alleen de centrale overheid af. Het zou raadzaam zijn ook een (beperkt) onderzoek te doen onder regionale, lokale en territoriale overheidsorganen. Immers, tijdige constatering van probleemgevallen zal ertoe bijdragen dat de kans op een succesvol beroep op 1 EP zeer gering is.
2. In lijn met deze eerste actie zou vervolgens gewerkt kunnen worden aan een nadere bewustwording. Het is immers goed denkbaar dat overheidsorganen die wat verder van Den Haag afstaan, nog niet op de hoogte zijn van de nieuwe wet en alsnog verrast zullen worden. Ter voorkoming hiervan zou gebruik gemaakt kunnen worden van bestaande gremia, zoals de VNG, de Unie van Waterschappen, het Wob-ambtenaren contactoverleg enzovoort. Overigens zal de uit te dragen boodschap veel breder kunnen zijn dan alleen het exclusiviteitsbeding: het is een mooie gelegenheid om de voorlichting over het wetsvoorstel meer substantie te geven.
3. Mochten er toch nog exclusieve contracten naar de oppervlakte komen, dan zal het zaak zijn dat overheidsorganen daar op een verstandige manier mee omgaan. Hier zou het raadzaam kunnen zijn dat het ministerie een soortement help desk functie zou gaan bekleden. Zulks om te voorkomen dat de overheidsorganen in kwestie separaat en zonder enige vorm van coördinatie links en rechts juridisch advies gaan inwinnen.

Tot slot

Deze lijnen volgend, moet de conclusie zijn dat de financiële risico's van het van rechtswege eindigen van exclusieve contracten meevallen en – *if any* - deze bovendien beheersbaar zijn.

Een heel ander risico – het gaat hier om de gespiegelde casus – is overigens niet denkbeeldig: de uitfasering leidt ertoe dat bepaalde informatie de markt plots niet meer bereikt omdat bedrijven de benodigde investeringen niet meer durven te doen of omdat de inkomsten van de overheidsorganen dusdanig opdrogen dat de informatievoorziening wordt verminderd, de kwaliteit van de informatie afneemt of de productie zelfs geheel wordt gestaakt. Maar daar ging dit onderzoek niet over...

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Op 31 december 2003 heeft de Europese Commissie een richtlijn uitgevaardigd inzake hergebruik van overheidsinformatie (2003/98/EG), hierna: 'de Richtlijn'. Kort gezegd geeft de Richtlijn aan hoe hergebruik van overheidsinformatie dient te worden geregeld. Nederland heeft besloten de Richtlijn te implementeren in de Wob. Het wetsvoorstel dat het Ministerie heeft opgesteld (Kamerstukken 2004/05, 30 188, nr. 2.) heeft inmiddels kracht van wet verkregen.¹

Artikel 16 van het wetsvoorstel bevat overgangsrecht voor exclusieve rechten tot hergebruik die vóór de inwerkingtreding van de wet zijn verleend. Dit artikel doet exclusieve overeenkomsten gericht op het faciliteren van hergebruik van overheidsinformatie in de ban. Voorts geldt voor lopende contracten dat na afloop van het contract waarbij exclusieve rechten tot hergebruik zijn verleend, deze niet opnieuw verleend mogen worden. Indien het contract een langere looptijd heeft dan 31 december 2008 vervalt het zelfs van rechtswege. Een en ander overigens voorzover het geen exclusieve rechten betreft die noodzakelijk zijn voor het verlenen van een dienst van algemeen belang.

Mede naar aanleiding van het advies van de Raad van State heeft het Ministerie onderzoek laten doen in welke mate de Rijksoverheid zich bedient van exclusieve contracten bij het vormgeven van hergebruik, hoe deze zich verhouden tot het verbod, casu quo de restricties in het wetsvoorstel en wat de eventuele financiële gevolgen zullen zijn van het vervallen dan wel niet verlengen van deze contracten.

1.2 Onderzoeksvragen

Tegen deze achtergrond heeft het Ministerie het navolgende verzocht:

1. een sluitend overzicht te geven van de exclusieve contracten die gesloten zijn door de Rijksoverheid;
2. te beoordelen of deze contracten in strijd zijn met het wetsvoorstel (thans wet)?
3. een inschatting te geven van de financiële consequenties van het eventuele van rechtswege vervallen van deze overeenkomsten.

1.3 Gevolgde aanpak

De methodologische uitdagingen van dit onderzoek lagen op twee niveaus: (1) het identificeren van die overheidsorganen die zich potentieel van exclusieve contracten zouden kunnen bedienen en (2) het vinden (en benaderen) van de persoon die gefundeerde uitspraken kan doen over het overheidsorgaan. Met dit in het achterhoofd is een aanpak gevolgd die uiteenvalt in 4 stappen:

Stap 1

Allereerst is een overzicht van relevante regelingen gegenereerd door het uitvoeren van een aantal gerichte zoekopdrachten in het basiswettenbestand. Daarbij zijn

¹ Staatsblad 2006, 25, Wet implementatie richtlijn inzake hergebruik van overheidsinformatie

gekwalficeerde zoekopdrachten geformuleerd en gecombineerd die een scala aan overheidsorganen opleverde (voorbeelden van gebruikte zoektermen: register, gegevens, gegevensverzameling, gebruik, toegang, informatie etc.) Op basis van de uitkomsten zijn potentieel interessante overheidsorganen en hun bestanden geïdentificeerd. Daarnaast is gebruik gemaakt van de Staatsalmanak 2006 en heeft het ministerie haar steentje bijgedragen met de verstrekking van diverse contactdetails.

Stap 2

Op basis van dit overzicht is een selectie gemaakt van de overheidsorganen die nader onderzoek waard waren. Een belangrijk selectie criterium hierbij was dat de overheidsinformatie een economisch potentieel moet hebben. Daarbij is met name gezocht binnen sectoren waarvan bekend is dat de overheidsinformatie daarbinnen van grote waarde is, zoals: geo-informatie, bedrijfsinformatie, meteorologische informatie, juridische informatie en transport informatie. Uiteraard zijn de bestanden van KNMI, het Kadaster, de RDW, de Vereniging van Kamers van Koophandel en het CBS (de 'grote vijf') ook in het overzicht opgenomen.

Stap 3

Na het opstellen van deze lijst van te benaderen organisaties is op tal van manieren nagegaan welke persoon binnen een geselecteerde organisatie benaderd diende te worden. Punt van aandacht daarbij was de vraag of de contactpersoon in kwestie in staat zou zijn het hele overheidsorgaan af te dekken – of wellicht zelfs meerdere overheidsorganen – of dat er binnen het overheidsorgaan de antwoorden van verschillende personen verkregen zouden moeten worden. Uiteindelijk hebben de geïdentificeerde contactpersonen op 23 december 2005 een e-mail ontvangen met een vragenlijst waaruit duidelijk moest worden of zij zich al dan niet bedienden van exclusieve contracten bij het vormgeven van het hergebruik van overheidsinformatie.

In de begeleidende brief is erop geattendeerd dat binnen afzienbare termijn een medewerker van ZENC contact zou opnemen.² In de weken na 23 december is dit ook gebeurd. De telefoongesprekken stelden ons in staat om interactief het onderzoek en de vragenlijst met de respondenten te bespreken en om eventuele vragen te beantwoorden.

Op basis van de telefoongesprekken met de verschillende contactpersonen is een inventarisatie gemaakt van de bevindingen. Aan die respondenten die niet de vragenlijst terugstuurd en slechts telefonisch antwoordden, is een schriftelijke bevestiging gestuurd van de bevindingen voor zijn of haar organisatie, met het verzoek te reageren indien de bevindingen op een onjuiste manier weergegeven zijn. Indien dit het geval was, zijn de wijzigingen doorgevoerd conform de aanwijzingen van de respondenten.

Tenslotte, indien tijdens de gesprekken bleek dat een bepaald overheidsorgaan zich daadwerkelijk bediende van exclusieve overeenkomsten, is het gevraagd een kopie van de overeenkomst te overleggen. Op dit verzoek is steeds ingegaan.

Stap 4

De laatste stap was het analyseren van de ontvangen overeenkomsten teneinde de mogelijke consequenties in te schatten van het eventuele vervallen van rechtswege

² De vragenlijst alsmede de begeleidende brief is opgenomen in bijlage 1.

dan wel het niet verlengen van deze contracten. Met het oog hierop is uiteraard eerst een analyse gemaakt van de juridische grondslag van eventuele financiële gevolgen van het eindigen van de exclusieve overeenkomsten.

1.4 Structurering van de rapportage

Deze rapportage bestaat (naast deze inleiding van dit eerste hoofdstuk) uit vier hoofdstukken. Het tweede hoofdstuk gaat in op de grondslagen voor mogelijke aansprakelijkheid. Vervolgens beschrijft het derde hoofdstuk wat de bevindingen zijn die uit de enquête naar voren komen. Tenslotte wordt in het laatste hoofdstuk geanalyseerd of uit de aangetroffen exclusieve contracten (en de contracten die mogelijk nog aangetroffen zullen worden) aansprakelijkheid kan voortvloeien.

Daarnaast bevat het onderzoek drie bijlagen: (1) de vragenlijst en de begeleidende brief die naar de respondenten is verstuurd, (2) een schematisch overzicht van het beslisschema of er sprake is van een ‘problematisch contract’ en (3) een selectie van de relevante artikelen uit de aangetroffen exclusieve overeenkomsten.

2. De grondslagen voor en risico's van aansprakelijkheid

2.1 Inleidende opmerkingen

De Raad van State heeft in haar advies gewezen op mogelijke financiële consequenties van beëindiging van de exclusieve contracten op de voet van artikel 16 Wob. Daaraan ligt ten grondslag de veronderstelling dat de overheid aansprakelijk zou kunnen zijn voor deze beëindiging. Is dat zo en zo ja, hoe groot is dit risico? Dat zijn de vragen die in dit hoofdstuk aan de orde komen.

Hierbij moet opgemerkt worden dat het hier niet gaat om een uitputtende juridische analyse: dit hoofdstuk dient er slechts toe een gefundeerde uitspraak te kunnen doen over de mogelijke gevolgen van de beëindiging aan de hand van de aangetroffen exclusieve contracten. Daarvoor is nodig een basale notie van de juridische setting; niet minder, maar ook niet meer en deze is hieronder weergegeven.

2.2 Grondslagen voor aansprakelijkheid

2.2.1 De feiten

Op grond van artikel 16 Wob zullen met ingang van uiterlijk 1 januari 2009 exclusieve contracten van rechtswege vervallen. Artikel 16 Wob luidt:

‘Exclusieve rechten tot hergebruik, die vóór de inwerkingtreding van deze wet zijn verleend, worden na afloop van het desbetreffende contract niet opnieuw verleend, of vervallen, indien het contract een langere looptijd heeft dan tot en met 31 december 2008, met ingang van die datum van rechtswege.’

Daarbij zij vermeld dat artikel 11g Wob een uitzondering maakt voor de exclusieve rechten die noodzakelijk zijn voor het verlenen van een dienst van algemeen belang. Daarbij moet dan wel om de drie jaar onderzocht worden of de redenen voor het verlenen van het exclusieve recht nog wel geldig zijn.³ De problemen treden aldus pas op als een exclusief contract na 31 december 2008 eindigt en het geen ‘noodzakelijk’ exclusief contract is.⁴

2.2.2 Aansprakelijkheid

Waarop kan aansprakelijkheid gebaseerd worden?

a. de contractuele weg

In de eerste plaats valt te denken aan een toerekenbare tekortkoming. Immers, het overheidsorgaan moet de wet gehoorzamen en dat betekent in concreto dat zij niet langer zal voldoen aan de verplichtingen uit het contract. Is deze tekortkoming echter toerekenbaar? Op grond van artikel 6:75 BW kan een tekortkoming aan schuldenaar niet worden toegerekend indien zij niet te wijten is aan zijn schuld, noch krachtens de wet, de rechtshandeling of de verkeersopvattingen voor zijn rekening komt. Met

³ Zie voor een schematisch overzicht van de mogelijke casus bijlage 2.

⁴ Als een contract eerder afloopt en toch, bijvoorbeeld bij vergissing, wordt verlengd, dan zal dat contract nietig zijn wegens strijd met een dwingende wetsbepaling (art 3:40 BW). Wij hebben deze casus verder buiten het bereik van dit onderzoek gehouden.

andere woorden levert het voldoen aan regelgeving – met een Europese grondslag zelfs – overmacht op?

Nu er geen sprake is van schuld, of risicoaansprakelijkheid en ervan uitgaande dat de overeenkomst geen garanties bevat, op grond waarvan (een beroep op) overmacht geëxonerend is, zullen slechts de verkeersopvattingen ertoe kunnen leiden dat er geen sprake is van overmacht. Nu het overheidsorgaan simpelweg doet wat de wetgever zegt, zal men moeilijk kunnen volhouden dat dit in strijd is met de verkeersopvattingen.

Het gevolg van de aanwezigheid van overmacht is dat er geen verplichting tot schadevergoeding bestaat en dat nakoming niet afgedwongen kan worden. Daarbij komt nog dat een beroep op de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid geen kans van slagen lijkt te hebben (artikel 6:2 lid 2 BW).

b. de weg van de onrechtmatige daad

Als aldus het overheidsorgaan, zijnde de wederpartij van degene met wie de exclusieve overeenkomst is afgesloten, niet aansprakelijk is, is dan misschien het handelen van de Staat – het implementeren van de Europese wetgeving – onrechtmatig? De volgende paragraaf gaat hier op in.

2.2.3 Artikel 1 van het Eerste Protocol van het EVRM

Artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM ('artikel 1 EP') beschermt het ongestoord genot van eigendom. Het luidt:

1. 'Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft het recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht.'
2. 'De voorgaande bepalingen tasten echter op geen enkele wijze het recht aan, dat een Staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang (...).'

Voor de beoordeling van de vraag of er sprake is van een inbreuk op het ongestoord genot van eigendom gaat het aldus om 3 vragen:

- a. Is het exclusieve recht aan te merken als eigendom?
- b. Is er sprake van een inbreuk en zo ja wat voor soort?
- c. Is er een rechtvaardiging voor de inbreuk en is deze proportioneel?

a. Is het exclusieve recht aan te merken als eigendom?

Jazeker. Het exclusieve recht van de wederpartij van het overheidsorgaan valt onder het eigendomsbegrip van 1 EP. Blijkens jurisprudentie wordt dit begrip zeer ruim geïnterpreteerd. Naast het eigendomsrecht als meest omvattend recht op zaken wordt ieder vermogensrecht beschermd, waaronder persoonlijke rechten.⁵

b. Is er sprake van een inbreuk en zo ja wat voor soort?

Wederom: jazeker. Van een inbreuk op het ongestoord genot zal namelijk al snel sprake zijn. In de literatuur wordt ter zake gesteld dat iedere (overheids)maatregel die

⁵ H.D. Ploeger, *Eigendom in het licht van het EVRM*, WPNR 00/6419, p. 690.

invloed heeft op de vrijheid eigendom te gebruiken, de vruchten daarvan te trekken of daarover te beschikken, én waardoor de waarde wordt aangetast, geldt als een stoornis.⁶ Nu het recht op exclusiviteit niet meer ingeroepen kan worden, beperkt dat de vrijheid van de wederpartij van de overheid. Tevens mag aangenomen worden dat dit zal leiden tot een waardedaling: plots zal de wederpartij niet meer als enige over de informatie kunnen beschikken en moet hij concurrentie duchten.

Dan is vervolgens de vraag van wat voor soort inbreuk sprake is: ontneming van eigendom of regulering? Dit onderscheid is van belang omdat bij ontneming van eigendom het geven van compensatie regel is, terwijl dat bij regulering juist uitzondering is.⁷ Volgens de jurisprudentie van het EVRM Hof is er sprake van ontneming van eigendom indien een maatregel definitief is en het gehele eigendom ontnemt.⁸ Als de rechthebbende evenwel nog enige bevoegdheden zijn gelaten dan is het genot van het goed niet volledig ontnomen.⁹ Zo werd in de zaak 'Tre Traktörer' een drankvergunning ingetrokken. Omdat het restaurant evenwel kon doordraaien, concludeerde het Hof dat er geen sprake was van ontneming. Met andere woorden: niet de uit het contract(uele beding) zelf voortvloeiende rechten vormen de basis voor de eigendomsbescherming, maar het met behulp daarvan geëxploiteerde bedrijf.¹⁰

Hoe nu de beëindiging van exclusieve rechten te beoordelen? Als de beëindiging van het exclusieve beding tot gevolg heeft dat men de zaak kan sluiten, dan zal er sprake zijn van ontneming. Zo niet, dan van regulering. Dit is uiteraard vrij casuïstisch en zal dan ook in het laatste hoofdstuk aan de orde komen.¹¹

c. Is er een rechtvaardiging voor de inbreuk en is deze proportioneel?

In de derde plaats moet de inbreuk gerechtvaardigd zijn en bovendien proportioneel. Immers, inbreuk is volgens artikel 1 EP alleen toegestaan als dat noodzakelijk is in het algemeen belang en indien de inbreuk met dat algemeen belang in verhouding staat.

Maar zelden heeft het Europees Hof geoordeeld dat ontneming en regulering niet geschieden in het algemeen belang.¹² Dit zal ook nu niet het geval zijn: de Richtlijn draagt bij aan de doelstelling van het EU-Verdrag namelijk het tot stand brengen van een interne markt en een stelsel waarmee vervalsing van de mededinging op de interne markt wordt voorkomen.

6 H.D. Ploeger, *Eigendom in het licht van het EVRM*, WPNR 00/6419, p. 690.

7 P. van Dijk en G.J.H. van Hoof, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Den Haag 1998, p. 639; J.E. Hoitink en Ch.W. Backes, *Eigendom van milieuvervalsingsrechten*, NJB 22 oktober 1999 afl. 37, p. 1762.

8 EHRM 23 april 1987, (Poiss/Oostenrijk) § 64; EHRM 24 februari 1994, (Raimundo/Italië) § 27; EHRM 5 mei 1995 (Air Canada/Verenigd Koninkrijk) § 33-34.

9 EHRM 18 december 1989 (Mellacher ea/Oostenrijk)

10 EHRM 7 juli 1989 (Tre Traktörer Aktiebolag/Zweden) § 33.

11 In dat zelfde kader kan het ook nog van belang zijn wat nu de gevolgen zullen zijn van wegvallen van het exclusiviteitsbeding: eindigt daarmee de overeenkomst in zijn geheel, of is er slechts sprake van partiële nietigheid – dat ook ziet op vernietiging - in de zin van artikel 3:41 BW? Hierbij is het de vraag of het restant in een onverbreekelijk verband staat met het nietige deel. Ook deze materie is zeer casuïstisch, maar in algemene zin lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat indien er minder verband bestaat, de kans kleiner is dat er sprake zal zijn van ontneming.

12 T. Barkhuysen, M.L. van Emmerik, H.D. Ploeger, *De eigendomsbescherming van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en het Nederlandse burgerlijk recht*, Den Haag: Kluwer 2005, p. 63.

Dan is het vervolgens de vraag of er sprake is van een evenwicht tussen het algemene belang en de schade die geleden wordt door het bedrijf dat zijn exclusiviteit verliest. Dit is het beginsel van *fair balance*.¹³ Van disproportionaliteit is sprake indien er een individuele en buitensporige last aan de kant van de wederpartij ontstaat.¹⁴ Het niet in acht nemen daarvan is onrechtmatig en leidt via de weg van artikel 6:162 BW tot een grondslag voor vergoeding van de geleden schade. Ook dit is zeer casuïstisch, kan alleen beoordeeld worden aan de hand van aangetroffen contracten en zal dan ook in het laatste hoofdstuk aan de orde komen.

2.3 Conclusie

Indien er al sprake zal zijn van aansprakelijkheid, zal dat gebaseerd moeten worden op artikel 1 EP. De Staat is in dat geval de aansprakelijke partij. Het niet naleven van het proportionaliteitsbeginsel is onrechtmatig en zal daarmee de grondslag vormen voor aansprakelijkheid. Dit kan alleen aan de hand van de feiten – de aangetroffen exclusieve overeenkomsten – beoordeeld worden.

¹³ EHRM 18 december 1989 (Mellacher ea/Oostenrijk) § 48.

¹⁴ EHRM 21 februari 1986, (James and\ others), HR 18 januari 1991, AB 1991, 241 met noot Van den Burg.

3. Uitkomsten van het onderzoek

3.1 Inleidende opmerkingen

Nu de theorie is behandeld, kan deze op de praktijk worden toegepast. Allereerst geeft paragraaf 3.2 een overzicht van de uitkomsten van de enquête, inclusief de lijst van benaderde organisaties en personen, terwijl in paragraaf 3.3 de aangetroffen exclusieve contracten onder de loep worden genomen en de mogelijke financiële consequenties worden ingeschat.

3.2 Uitkomsten van de enquête

3.2.1 algemeen beeld

Van de 48 organisaties die benaderd zijn, hebben 47 organisaties gereageerd. Bij de organisaties die gereageerd hebben, zijn in totaal vier exclusieve contracten aangetroffen. In schema:

Aantal overheidsorganen benaderd	48
Aantal overheidsorganen dat niet heeft gereageerd	1
Aantal overheidsorganen dat heeft gereageerd	47

Aantal overheidsorganen dat verklaard heeft geen exclusieve contracten te hebben	43
Aantal overheidsorganen dat verklaard heeft wel exclusieve contracten te hebben	4

3.2.2 Overzicht van uitkomsten van het onderzoek

Onderstaand schema geeft een overzicht van benaderde organisaties, de contactpersonen en de uitkomsten. De organisaties zijn geclusterd per ministerie. Organisaties die niet direct vanuit die ministeries bestreken konden worden en die niettemin geselecteerd waren om te benaderen, zijn weergegeven onder het ministerie waaronder ze ressorteren.

Instellingen	Contactpersoon	Exclusief contract?
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)	P. Reimer	Ja
Min. BZK. ICTU	R. Guarnaoui	Neen
ZBO-BZ Onderzoeksraad voor veiligheid	F. Lahnstein	Neen
Ministerie van Buitenlandse Zaken (BUZA)	P.L.G. van Velzen	Neen
Min. Buza. Directie consulaire zaken	L. Westhoff	Neen
Min. BuZa. Verdragen	P.L.G. van Velzen	Neen
Ministerie van Defensie (Min. Def.)	C. Sassen- van der Noort	Neen
Min. Def. Koninklijke Marine (hydro.nl)	A. Visser	Neen
Ministerie van Economische Zaken (EZ)	J. Reiss	Neen
Min. EZ Bureau voor de I.E.	B. Lieshout	Neen
ZBO-EZ Centraal Bureau voor de Statistiek	J. Nobel	Neen
ZBO-EZ Vereniging van Kamers van Koophandel	R. Dun	Neen
ZBO-EZ Nederlands Meetinstituut BV	J. Ridder	Neen
ZBO-EZ OPTA	J. van Amstel	Neen
ZBO-EZ TenneT	Dhr. Rietveld	Neen

Instellingen	Contactpersoon	Exclusief contract?
Ministerie van Financiën (Fin)	G.A.C.M. van Ballegooij	Neen
ZBO-Fin Autoriteit Financiële Markten		<i>Geen respons</i>
ZBO-Fin De Nederlandsche Bank	A. Arda	Neen
ZBO-Fin Waarderingskamer	C. Remmers	Neen
Ministerie van Justitie (Min. Jus)	Dhr. Leether	Neen
Min. Jus. Raad vd Rechtspraak	P. Banda	Neen
Min. Jus. Rechtspraak.nl Bistro	J. Van Coeverden	Neen
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)	N.T. van Schelven	Ja, waarschijnlijk
ZBO-LNV Centrale Landinrichtingscommissie	H.J.W. Leenen	Neen
ZBO-LNV Centrale Grondkamer	J. Bongers	Neen
ZBO-LNV De Grondkamer (lagere)	C.M. Lubbers	Neen
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)	Dhr. Van der Ploeg	Neen
Min. OCW Rijksdienst voor de monumentenzorg	H. Berrens	Neen
ZBO-OCW Commissariaat voor de Media	C. Hartog	Neen
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)	L. de Bie	Neen
Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W)	M. Ufkes	Neen
Min. V&W. Geoloket Rijkshoogtebestand	A.J.M. Kösters	Neen
Min. V&W. Rijkswaterstaat VCNL	J.A. Hernandez	Ja
ZBO-V&W Watermarkt	H.J.M. Oosterwijk	Neen
ZBO-V&W Stichting CBR	Dhr. Zegwaard	Neen
ZBO-V&W Stichting Nat. & Int. Wegvervoer Organisatie	P. Hamilton	Neen
BV-V&W Actueel Hoogtebestand Nederland	S. Flos	Neen
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)	J.P. Geurts	Neen
ZBO-VWS College tarieven gezondheidszorg		Neen
Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM)	E.B. Horninge	Neen
ZBO-VROM Kadaster Kadastrale informatie	B. Janssen	Neen
ZBO- VROM Kadaster Topografische Dienst	B. Janssen	Neen
ZBO-VROM GBKN Kadastrale informatie	L. Murre	Neen
Min.Vrom Rijksgebouwendienst	M. van der Klooster	Neen
Overige instanties		
Benelux Merkenbureau	D. Verschure	Neen
Dataland	M. Backx	Neen
KNMI Klimaat informatie	T. Donker	Neen
RDW	J. ten Brug	Ja

3.3 Nadere bestudering van aangetroffen exclusieve contracten

Deze paragraaf bekijkt in detail de drie aangetroffen exclusieve contracten: (1) het getijtafelboekje, (2) de Officiële Publicaties (3) het regime van aangeslotenen van de RDW en (4) de 18^e Rode Gids. De relevante onderdelen zijn schematisch weergegeven: namen van partijen, het exclusieve element, de mogelijkheden tot beëindiging en de daaruit voortvloeiende conclusies.

3.3.1 Het getijtafelboekje

Naam overeenkomst	Licentie op getijtafelbundels (contract RKZ-169)
--------------------------	--

Partijen	1. Hoofdingenieur - Directeur van de Rijkswaterstaat van het Rijksinstituut voor Kust en Zee te 's Gravenhage (RIKZ), handelende namens het Rijk, daartoe gemachtigd door de Minister van Verkeer en Waterstaat. 2. SDU Uitgeverij Koninginnegracht, onderdeel van de NV DSU voorheen Staatsdrukkerij/Uitgeverij.
Exclusief element	In artikel 1 verleent RIKZ aan SDU expliciet een exclusieve licentie voor het jaarlijks uitgeven van de 'Getijtafels voor Nederland' in boekvorm.
Beëindiging	Artikel 10 geeft de duur van de overeenkomst weer. De overeenkomst is aangegaan op 1 augustus 1995 en wordt jaarlijks telkens een stilzwijgend verlengd met een jaar. Opzegging kan schriftelijk plaatsvinden voor 1 maart van het jaar voorafgaand aan het jaar waarop de opzegging betrekking heeft (dus opzegging in februari 2006 leidt ertoe dat de overeenkomst voor 2007 opgezegd is).
Conclusie	Opzegging kan op grond van het contract tijdig plaatsvinden. De beëindiging zal niet tot aansprakelijkheid van de wederpartij van de SDU of van de Staat leiden.

3.3.2 Raamovereenkomst op Officiële Publicaties

Naam overeenkomst	Raamovereenkomst op Officiële Publicaties
Partijen	1. De Staat der Nederlanden, zetel houdende te 's-Gravenhage, te deze vertegenwoordigd door de Ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Buitenlandse Zaken, benevens door de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer. 2. de naamloze vennootschap NV SDU voorheen Staatsdrukkerij/Uitgeverij.
Exclusief element	Het produceren van Officiële Publicaties: het Staatsblad, het Tractatenblad, de Nederlandse Staatscourant met Supplementen en Bijvoegsels, de Kamerstukken, de Handelingen, het Aanhangsel bij de Handelingen, de Agenda's van de beide kamers der Staten-Generaal ¹⁵ .
Beëindiging	Blijkens artikel 2.1 en 2.2 van de overeenkomst wordt een verbintenis aangegaan van tien jaar ingaande 1 november 1988. Na afloop van die termijn (1 november 1998) wordt de overeenkomst telkens stilzwijgend verlengd met vijf jaar. In april 1997 hebben partijen een aanvullende overeenkomst gesloten (Aanhangsel 2) inhoudende dat in plaats van de stilzwijgende verlenging van steeds 5 jaren, de overeenkomst een onbepaalde looptijd krijgt, met dien verstande dat het contract te allen tijde opgezegd kan worden, met een opzegtermijn van 2 jaar.
Conclusie	Als het contract uiterlijk 31 december 2006 wordt opgezegd, zal er geen beëindiging van rechtswegen plaatsvinden op de voet van artikel 16 Wob. Voor aansprakelijkheid bestaat dan

¹⁵ Ofschoon de exclusiviteit niet expliciet uit het contract blijkt – uiteraard kan dit ook uit feitelijkheden voortvloeien, zoals het simpelweg niet aangaan van dezelfde contracten met anderen - heeft de respondent in kwestie aangegeven dat dit het geval is.

3.3.3 De band van de RDW met aangeslotenen¹⁶

De RDW houdt drie grote registers: het kentekenregister, het rijbewijsregister en het centraal register rijbewijzen. Uit het rijbewijsregister worden met name gegevens verstrekt over de geldigheid van rijbewijzen. Uit het verzekeringsregister worden gegevens verstrekt over welk voertuig bij welke maatschappij verzekerd is. De gegevens in deze registers lenen zich minder goed voor hergebruik in de markt (onder meer omdat deze dikwijls persoonsgegevens bevatten en er geen algemeen recht van (integrale) toegang bestaat).

In het kentekenregister zitten gevoelige gegevens (persoonsgegevens, fraudegevoelige gegevens en bedrijfsgevoelige gegevens) en niet gevoelige gegevens. De niet gevoelige gegevens zijn openbaar voor eenieder, maar worden nu nog op beperkte wijze ter beschikking gesteld (via de website en per telefoon, maar alleen door middel van opgave van een kenteken/per voertuig).

Voor het niet-bestuurlijke hergebruik van gevoelige gegevens geldt op dit moment een beperkt – en doelgebonden – hergebruikregime:

- a. burgers kunnen gegevens ontvangen als zij een belang bij de verstrekking opgeven en de betrokkene op basis van die informatie voor de verstrekking toestemming geeft;
- b. sommige, als categorie door de Minister van V&W aangewezen, beroepsbeoefenaren (zoals advocaten, deurwaarders, fabrikanten) kunnen de gegevens opvragen (en ontvangen);
- c. er zijn enkele bij ministeriële besluiten aangewezen informatieleveranciers binnen de voertuigbranche (RDC, SABN, Stidenda en Stichting New Motive). Deze aangewezenen dienen de belangen van de autobranche en via deze organisaties bereiken de gegevens deze markt.

Ofschoon dit aanwijzingsregime strikt civiel juridisch en grammaticaal genomen geen ‘contract of andere overeenkomst’ is – we hebben te maken met een publiekrechtelijke figuur¹⁷ - lijkt het moeilijk vol te houden dat dit arrangement niet in strijd is met het verbod op exclusiviteitsregelingen.¹⁸ Kortom deze arrangementen zullen tijdig beëindigd moeten worden.

In dat kader heeft de RDW medegedeeld dat er momenteel gewerkt wordt aan een nieuw verstrekingsbeleid voor het kentekenregister. Dit nieuwe beleid zal waarschijnlijk in 2007 en anders in mei 2008 ingevoerd worden door middel van wijziging van de wegenverkeerswetgeving. Kort gezegd, houdt dit nieuwe beleid in dat het aangewezenenregime voor niet-gevoelige gegevens verdwijnt en dat eenieder deze gegevens op meerdere manieren kan verkrijgen (dus bijvoorbeeld in abonnementsvorm of vooraf overeengekomen selectiecriteria, (een en ander zal nog

¹⁶ Omdat exclusiviteit hier niet gebaseerd is op een contract maar op een ministerieel besluit, is hier niet het *format* uit de voorgaande subparagrafen gebruikt.

¹⁷ Ter uitwerking van de relatie met de aangeslotenen bestaat er een aantal *service level agreements*. Deze verlenen evenwel niet een exclusief recht.

¹⁸ Dit is ook het opschrift van het artikel in de Richtlijn.

nader uitgewerkt worden)).¹⁹

Deze wijziging, die door de Minister wordt doorgevoerd uit hoofde van zijn publiekrechtelijke bevoegdheden, zal hoogstwaarschijnlijk niet leiden tot enige vorm van aansprakelijkheid. Nu het hier evenwel geen beëindiging betreft die op grond van een contract plaatsvindt, zouden de aangewezenen een beroep kunnen doen op artikel 1 EP. Hierover – en over eventuele exclusieve contracten die mogelijksterwijs toch nog zouden kunnen opduiken – worden in het laatste hoofdstuk nog enkele afsluitende opmerkingen gemaakt.

3.3.4 De Rode Gids

Naam overeenkomst	Uitgeefovereenkomst 18 ^e Rode Gids
Partijen	1. De Staat der Nederlanden (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw ir. C.C.J.M. Brooijmans, plv. afdelingshoofd van de Plantenziektenkundige Dienst, gevestigd te Wageningen, hierna te noemen ‘de PD’ enerzijds en 2. Wageningen Academic Publishers, gevestigd te Wageningen, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door A.F.M. Jacobs, hierna te noemen ‘de uitgever’ anderzijds.
Exclusief element	Het verwerken van gegevens van de PD tot een achttiende Gewasbeschermingsgids (Rode Gids), en opvolgende uitgaven en de verkoop en distributie van deze gidsen. Artikel 2 sub c bepaalt ter zake: ‘De PD zal de informatie uit de 18 ^e Rode Gids gedurende de looptijd van deze overeenkomst niet gebruiken voor een andere, soortgelijke publicatie. Wel kan de informatie uit de 18 ^e Rode Gids gebruikt worden voor andere doeleinden.’ Artikel 3 sub a voegt daaraan toe: ‘De uitgever verkrijgt de exclusieve verkoop- en distributierechten van de 18 ^e Rode Gids’ Voorts is in artikel 5 een ‘optie’ opgenomen: ‘PD en uitgever zijn overeengekomen dat - mits de kwaliteit van de 18 ^e Rode Gids aan de verwachtingen voldoet - eventuele toekomstige rode gidsen tussen 2006 en 2009 in principe door uitgever worden uitgegeven op basis van bovenstaande bepalingen.’
Beëindiging	Met uitzondering van hetgeen in artikel 5 genoemd is, is verder niets bepaald.
Conclusie	Het contract is waarschijnlijk in strijd met artikel 16 Wob. Dit betekent dat het exclusieve element van rechtswege komt te vervallen. De kans is echter klein dat de uitgever de Staat met succes aansprakelijk kan stellen. Hieronder een

¹⁹ Voor de gevoelige gegevens blijft een aanwijzingsregime van kracht. Wel zal de informatie die nu alleen voor de informatieleveranciers binnen de voertuigbranche beschikbaar is, ook voor andere partijen binnen en buiten die branche beschikbaar komen, zij het geaggregeerd op postcodeniveau (op basis van een besluit van de Minister van Verkeer en Waterstaat zullen per 1 maart 2007 geen persoonsgegevens meer worden verstrekt voor commercieel gebruik. Alleen voor zogenaamde terugroepacties zullen nog gegevens op huisnummerniveau verstrekt worden).

toelichting.

a. Exclusiviteit

Gezien de artikelen 2 sub c en 3 sub a en 5 lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat er sprake is van een exclusief contract. Overigens kan men zich wel afvragen wat nu wordt bedoeld met ‘soortgelijke publicatie’: gaat het hier slechts om de uitgave als gidsvorm of ook om andere vormen? Voorts is niet duidelijk of de bepaling ook beoogt andere partijen uit te sluiten of alleen de PD zelf. Met andere woorden: mag alleen de PD niet uitgeven of mag zij ook anderen niet in staat stellen uit te geven? Hoe dan ook, hieronder is ervan uitgegaan dat er sprake is van een exclusief contract.

b. Geen rechtvaardiging uit hoofde van publiek belang

De exclusiviteit is niet in het algemeen belang, aangezien iedere uitgever deze gids zou kunnen en willen drukken. Met andere woorden: de uitzondering op het verbod is niet van toepassing.

c. Looptijd

Artikel 5 bedingt een looptijd die in 2009 eindigt. In de titel van het artikel wordt het woord ‘optie’ gebruikt. De bewoording van de bepaling zelf duidt meer op een doorlooptermijn. Dit leidt tot strijd met artikel 16 Wob. Die bepaalt immers dat exclusieve contracten uiterlijk per 31 december 2008 moeten zijn uitgefaseerd.

Dit heeft dus tot gevolg dat het exclusieve beding van rechtswege op 31 december 2008 vervalt. Dan is het de vraag of de Staat hiervoor met succes aansprakelijk gesteld kan worden. De kans hierop lijkt klein. En wel om twee redenen.

1. Contract biedt ontsnappingsmogelijkheden

Het contract bevat termen als ‘in principe’, ‘eventuele’ en ‘optie’. Deze termen wijzen op een zeker marge in de bepaling die rekening houdt met veranderingen. Wijziging in regelgeving zou men hieronder kunnen scharen. Voorts zou men kunnen beargumenteren dat het PD met de bepaling ‘indien de kwaliteit van de 18^e Rode Gids aan de verwachtingen voldoet’ rekening te willen houden met de acceptatie van de gids door de gebruikers. Zouden deze negatief zijn, dan zou hieraan een argument ontleend kunnen worden de volgende gids – en met name die van na 31 december 2008 – niet door de uitgever te laten uitgeven.

2. Kans op beroep op artikel 1 Eerste Protocol EVRM is klein

Doch zelfs indien het contract geen uitweg zou bieden en de uitgever besluit een beroep te doen op de hierboven

geduide regel zal er, zoals besproken in hoofdstuk 2
hoogstwaarschijnlijk geen reden zijn voor compensatie.

4. Afsluitende opmerkingen

4.1 Financiële risico's bij beëindiging aangetroffen contracten

De uitkomst van de steekproef onder organisaties binnen de Rijksoverheid wijst er sterk op dat het aantal exclusieve contracten zeer gering is. De twee aangetroffen exclusieve overeenkomsten met de SDU NV kunnen zonder problemen tijdig beëindigd worden op grond van het contract, zodat er geen basis bestaat voor enige aansprakelijkheid.

Het aanwijzingsregime van de RDW lijkt ook geen problemen te bieden, nu het voornemen bestaat dit tijdig af te schaffen, zodat men aan de beëindiging van rechtswege (uit hoofde van artikel 16 Wob) niet toekomt. Hoogstens zou de uitvoering van dit voornemen onrechtmatig kunnen zijn op de voet van 1 EP. Hierbij moet nagegaan worden of de aangewezenen na de wijziging nog hun bedrijf kunnen uitoefenen. Nu de data – weliswaar op een hoger abstractieniveau – verstrekt zullen blijven worden, alleen niet meer exclusief, lijkt op eerste gezicht geen sprake van ontneming, maar slechts van regulering. Het is raadzaam dit nader te onderzoeken.

Daarbij moet dan meegenomen worden of de marktpositie uitsluitend gebaseerd is op het exclusieve recht of dat de ervaring van de aangeslotene, zijn uitgebreide klantenbestand, zijn naamsbekendheid etc. ervoor zorgen dat hij een sterke speler blijft. Voorts speelt bij de beoordeling of er sprake is van onrechtmatig handelen de voorzienbaarheid een belangrijke rol. Nu in Nederland de Richtlijn al jaren bekend is en bovendien de discussie over marktoptreden door de overheid al bijna 10 jaar onderwerp van gesprek is – Markt en Overheid – lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat een wederpartij van de overheid, willekeurig welke, dit had kunnen zien aankomen.

De status van het contract van de PD (LNV) is vrij onduidelijk, mede door de wijze waarop de artikelen zijn geformuleerd. Toch zou de termijn tot 2009 kunnen leiden tot een beroep op 1 EP. Dit beroep zou, zoals veelvuldig aangetoond, weinig kans van slagen hebben. Toch verdient het aanbeveling voor de PD om met de drukkerij in onderhandeling te gaan over het verdere verloop van de samenwerking en om de strekking van de bepalingen van de overeenkomst duidelijker te stellen.

4.2 De mogelijkerwijs niet afgedekte gevallen

Uiteraard blijft de steekproef een steekproef: het is natuurlijk altijd mogelijk dat er toch nog enkele exclusieve contracten opduiken die wel voor problemen zorgen doordat ze een looptijd hebben die de fatale datum van 31 december 2008 overschrijdt. In dat geval zal artikel 1 EP kunnen gaan spelen. Zoals in hoofdstuk twee en hierboven uiteengezet, is de kans op aansprakelijkheid echter zeer gering.

Niettemin zijn er toch wel casus denkbaar waarbij de Staat mogelijkerwijs toch aansprakelijk zou kunnen zijn. Het gaat dan om gevallen waarbij de wederpartij uitsluitend gecontracteerd heeft met de overheid vanwege de verkregen exclusiviteit en voorts - met deze garantie in de rug – substantiële investeringen heeft gedaan om gedurende een lange termijn deze terug te verdienen. Met andere woorden: de verkregen exclusiviteit – en het langdurig uitbaten daarvan - was *conditio sine qua non* voor het aangaan van de relatie en het doen van de investeringen. Het befaamde

ADW-contract met Kluwer is hiervan een mooi voorbeeld. Echter, deze contracten zijn niet aangetroffen en de kans dat ze bestaan lijkt zeer gering.

Bijlage 1: Verzonden vragenlijst en het begeleidend schrijven

a. begeleidend schrijven

Geachte heer/mevrouw,

Betreft: onderzoek naar exclusieve overeenkomsten

In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties doe ik een onderzoek naar de aanwezigheid van exclusieve contracten waar overheidsorganen zich mogelijk van zouden kunnen bedienen bij het toestaan van hergebruik van hun documenten. Dergelijke contracten zullen namelijk binnenkort niet meer toegestaan zijn. In dat kader treft u aangehecht een vragenlijst aan, alsmede een brief van het Ministerie waaruit deze opdrachtverlening blijkt.

Ik zou u zeer erkentelijk zijn indien u deze vragenlijst op dit moment zou willen doornemen. Ik, of één van mijn collega's, zal namelijk op korte termijn contact met u opnemen om uw antwoorden te inventariseren. Dit zal ons in staat stellen uw eventuele vragen - bijvoorbeeld omtrent de kwestie of het wetsvoorstel hergebruik overheidsinformatie op uw organisatie van toepassing is - direct te beantwoorden. Een en ander zal niet meer dan circa 15 minuten kosten. Voorafgaand aan de vragenlijst schreef ik ter inleiding een korte toelichting op het wetsvoorstel en de daaraan ten grondslag liggende Europese Richtlijn.

Ik denk overigens dat de vragen het beste beantwoord kunnen worden door uw juridische afdeling. Volgens mijn informatie ben ik daarvoor bij u aan het juiste adres. Mocht dit niet zo zijn, wilt u dan zo vriendelijk zijn deze vragenlijst intern door te sturen naar de juiste persoon en mij dit even laten weten. Ik zal de zaak dan vervolgens met deze persoon opnemen.

Mocht u vragen hebben, aarzelt u dan niet contact met mij op te nemen.

Met vriendelijke groet,
Marc de Vries

b. vragenlijst

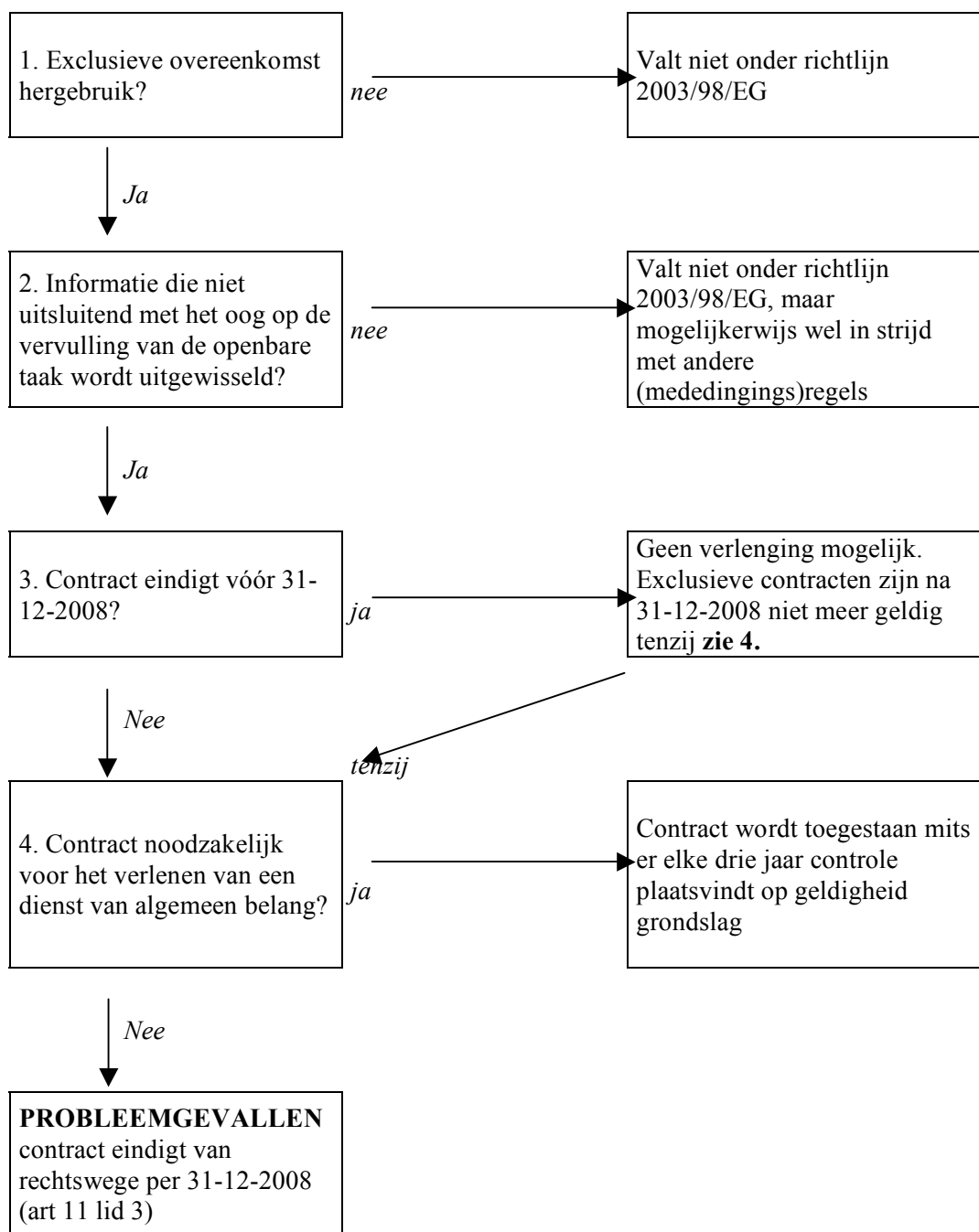
	Vraag	Antwoord
--	-------	----------

Algemene inleidende vragen	1. Stelt het overheidsorgaan waarvoor u werkzaam bent overheidsinformatie, waaronder (elektronische) bestanden beschikbaar voor hergebruik door burgers en/of bedrijven?			
	2. Produceert uw organisatie deze informatie in het kader van haar publieke taak?			
	3. Om welke informatie, met name (elektronische) bestanden, gaat het?			
	4. Kunt u een schatting geven van het aantal afnemers van deze informatie, met name (elektronische) bestanden. Zo ja, om hoeveel afnemers gaat het?			
	5. Kunt u een schatting geven van de jaarlijkse omzet die uw organisatie hiermee genereert, en, zo ja, hoe hoog is deze?			
Toepasselijkheid van het wetsvoorstel	Art Richtlijn	Art wetsvoorstel	Vraag	Antwoord
	1-2d,e,f	11a sub b,c,d	6. Is uw organisatie een van de in het wetsvoorstel expliciet uitgezonderde organisaties? ²⁰	
	1-2c, 1-3	1-2 sub c Wob	7a. Bestaat er een algemeen recht van toegang tot deze informatie, met name (elektronische) bestanden?	
			7b. Verkoopt u de bestanden aan eenieder die dat wenst?	
	1-2b, 1-5	11a-1 Wob, 15b Aw, 9a WNR, Aw, Dw	8. Rusten er auteursrechten of databankrechten van derden op deze informatie, met name op (elektronische) bestanden ?	
Verbod op exclusiviteit	Art Richtlijn	Art wetsvoorstel	Vraag	Antwoord
	11	11g en 16	9. Heeft uw organisatie bij de verkoop van deze informatie, en met name de (elektronische) bestanden, exclusieve rechten toegekend aan één of meer van uw afnemers?	
			10. Zo ja, waarom heeft uw organisatie besloten deze exclusieve rechten te verlenen?	
		11. Zo ja, wat is de looptijd van de overeenkomst(en) waarin deze rechten zijn toegekend?		

²⁰ Uitgezonderd zijn:

- a. openbare omroepen of hun dochterondernemingen, of van andere overheidsorganen of hun dochterondernemingen ten behoeve van de vervulling van een publieke omroep taak;
- b. onderwijs- en onderzoeksinstituten;
- c. culturele instellingen.

Bijlage 2: Overzicht mogelijke casus beëindiging van exclusieve contracten

Bijlage 3: Relevante artikelen in aangetroffen exclusieve overeenkomsten

a. Relevante bepalingen bij overeenkomst getijtafels

Artikel 1: LICENTIE

de auteur verleent de uitgever hierbij een exclusieve licentie om het door de auteur vervaardigde werk, waarvan de titel is vastgesteld op 'Getijtafels voor Nederland', gevolgd door een aanduiding van het desbetreffende jaar, in boekvorm uit te geven en te exploiteren.

Artikel 7: EXPLOITATIE EN ROYALTIES

Lid 1: De auteur verleent aan de uitgever het recht om overeenkomsten te sluiten met derden betreffende:

- a. Uitgave van het werk in een andere dan de Nederlandse taal,
- b. Overname van een gedeelte van het werk in een boek, almanak, bloemlezing, compilatiewerk of anderszins,
- c. Publicatie van een gedeelte van het werk in een krant of een tijdschrift,
- d. Openbaarmaking van een geheel of een gedeelte van het werk, hetzij voor publiek, hetzij voor radio, televisie, film of videorecording, of elektronische uitgave, zoals floppy-disc, CD-ROM, e.d.,
- e. Het in licentie laten verschijnen bij een andere uitgever of een boekenclub.

Lid 2: Het bepaalde in het eerste lid laat onverlet het recht van de auteur om zelf overeenkomsten te sluiten met derden betreffende het in het eerste lid genoemde onder de punten b. tot en met d. Indien de auteur een overeenkomst sluit met derden, dan zal de auteur daarvoor een redelijke vergoeding vragen volgens de gangbare tarieven, die vastgesteld zijn met betrekking tot het Reprerecht.

Artikel 10: DUUR VAN DE OVEREENKOMST

Deze overeenkomst is aangegaan voor de uitgave van de getijtafels van het jaar 1996 en wordt stilzwijgend telkens voor een jaar verlengd, tenzij een der partijen opzegt. Beide partijen hebben het recht deze overeenkomst op te zeggen voor 1 maart van het jaar voorafgaand aan het jaar waarop de opzegging betrekking heeft.

b. Relevante bepalingen overeenkomst rond publicatie Officiële Publicaties

Artikel 1

1.1 De staat draagt hierbij aan SDU op welke opdracht doo SDU wordt aanvaard, het produceren van de Officiële Publicaties. SDU verbindt zich jegens de Staat de Officiële Publicaties uit te geven en deze ter beschikking te stellen aan het publiek.

Artikel 2

2.1 Deze overeenkomst wordt aangegaan voor een tijdvak van tien jaar ingaande op 1 november 1988

Aanhangsel 2 bij de raamovereenkomst

Partijen wijzigen het tweede lid van artikel 2 van de Raamovereenkomst officiële publicaties aldus, dat de overeenkomst na afloop van het in het eerste lid van artikel 2 vermelde tijdvak, zoals gewijzigd in het eerste aanhangsel bij de raamovereenkomst (de omzetting van de begintermijn van tien jaar in tien jaar en zes maanden, LH), wordt verlengd voor onbepaalde tijd, met dien verstande dat de overeenkomst op elk moment hetzij door de staat hetzij door SDU kan worden opgezegd met inachtneming van een opzegtermijn van twee jaar.

Artikel 3

- 3.3 Het is SDU toegestaan om het produceren en/of uitgeven van de Officiële Publicaties aan derden uit te besteden, tenzij de in acht te nemen geheimhouding zich tegen uitbesteding verzet of de Staat uitdrukkelijk aan SDU heeft kenbaar gemaakt dat uitbesteding niet is toegestaan. Het vorenstaande laat onverlet dat, in het geval het uitgeven van een (gedeelte van een) Officiële Publicatie aan derden is uitbesteed, SDU verplicht blijft om de desbetreffende Officiële Publicatie voor het publiek beschikbaar te houden.

Artikel 7

- 7.1 De Staat behoudt zich het recht voor om, indien en zo lang er sprake is van productie-onderbreking, ook als gevolg van overmacht, waardoor de tijdige nakoming van de verplichtingen van SDU jegens de Staat niet langer is gewaarborgd, opdrachten ter zake van de Officiële Publikaties door derden of in eigen beheer te laten uitvoeren.
- 7.2 Indien de uitvoering van werkzaamheden door derden of in eigen beheer, zoals vermeld in lid 1, voor de Staat leidt tot meerkosten is SDU voor deze meerkosten aansprakelijk.

Artikel 9

Alle geschillen welke mochten ontstaan naar aanleiding van de onderhavige overeenkomst dan wel naar aanleiding van nadere overeenkomsten die daarvan het gevolg mochten zij [...] zullen worden beslecht overeenkomstig het Reglement van het Nederlands Arbitrage Instituut.

c. Relevante bepalingen omtrent de Rode Gids

Artikel 2. Vrijwaring

- a. ...
- b. ...
- c. De PD zal de informatie uit de 18^e Rode Gids gedurende de looptijd van deze overeenkomst niet gebruiken voor een andere, soortgelijke publicatie. Wel kan de informatie uit de 18^e Rode Gids gebruikt worden voor andere doeleinden.

Artikel 3. Verkoop, distributie en promotie

- a. De uitgever verkrijgt de exclusieve verkoop- en distributierechten van de 18^e Rode Gids.

Artikel 5. Optie toekomstige Rode Gidsen

PD en uitgever zijn overeengekomen dat - mits de kwaliteit van de 18^e Rode Gids aan de verwachtingen voldoet - eventuele toekomstige rode gidsen tussen 2006 en 2009 in principe door uitgever worden uitgegeven op basis van bovenstaande bepalingen.